

**Grégoire** Wie zegt je dat je mij vergeten bent, Jonathan?

**Jonathan** Zij. Ikzelf.

**Grégoire** Jij ook? Onmogelijk.

**Jonathan** Alles is nochtans normaal verlopen.

**Grégoire** Ik heb altijd mijn plicht gedaan. Ik heb mij van alles voor jou ontzegd. Heel vlug dacht ik eerst aan jou, dan pas aan mezelf.

**Jonathan** Ik heb je altijd gerespecteerd. Bij elke verjaardag wachtte ik je op onderaan de trap, met een geschenk in de handen. Ik was je zoon.

**Grégoire** Je bent mijn zoon. Zie je, de hemel klaart reeds op.

**Jonathan** Ik was zelfs meer dan dat. Ik was de zoon van een arbeider. Dat herinner ik mij goed nu. Het is zelfs datgene dat ik mij het best herinner. Ik had evengoed je zoon kunnen zijn, kort en goed.

**Grégoire** De zoon van Grégoire.  
(*Flash-back van de universitaire successen van Jonathan. Jonathan daalt gezwind de keldertrappen af.*)

**Jonathan** Ik ben geslaagd, pa! Een keer, twee keer, zes, zeven, acht keer! Een grote onderscheiding. Ik heb een goeie gehoord: je bent een arbeider, jaja! En ik een arbeiderszoon.  
(*Jonathan zet zijn vaders pet op en begint de kolen om te roeren – zie het zevende tafereel. Grégoire gaat zitten boven op de trappen.*)

**Grégoire** Dat komt goed uit. Ook ik ben een arbeiderszoon; daar had ik nooit eerder aan gedacht. We zullen met mekaar kunnen opschieten. (*Ze lachen.*)

**Jonathan** (*Alsof hij iemand ontmoet.*)  
Goeddag, mijnheer Grégoire, hoe maakt u het? Is dat uw zoon? Dat zou men niet zeggen! Maar inderdaad, hij gelijkt op u.

**Jonathan** (*Boots! Grégoire na.*) Ja, m'neer en m'dame, het is mijn zoon. Pardon, mijn arbeiderszoon. Kijk hoe fijn zijn huid wel is. Eigenaardig, niet? Echt waar, hij is geboren in een bed zoals iedereen. Hij is niet ter wereld gekomen in een heiskraan of in een motor. En zijn handen? Normaal. Trouwens, handen zoals de mijne, dat verwerf je, dat boetseer je.

**Grégoire** Een verstandig kereltje, koekegoed.

**Jonathan** Arbeider is zijn vader. Maar dat is toch geen naam zeker. Heb je al iemand gezien die Stéphan Arbeider heette? Dit kind is naamloos. Hij is niemands zoon.

**Grégoire** Men is niet de zoon van niets.

**Jonathan** Dit kind is een zoon. Ergens moet hij wel een vader hebben.

**Jonathan** (*Boots! Grégoire na.*) Ik ben geboren als arbeider uit een arbeider. Dat wordt een lasser of een vuilnismans. Trouwens, daarover wordt niet gesproken. Hij is twaalf jaar, hij leert een beroep aan. Hij is nooit de zoon van ... geweest. Maar die kleine daar, wie is zijn vader? Mijnheer de graaf? De leraar die hij verkiest? Stille, Grégoire, geen vragen: breng dat kind met de fijne huid niet in verarring. Ik ben ervan overtuigd dat zijn echte vader verdwaald is in een storm. Ofwel is hij poen aan het scheppen ergens in de kolonies. Ik heb dit kind aangenomen, maar zijn vader zal binnenkort terugkomen. Misschien lijdt hij aan geheugenverlies? Neen, hij is gevangen genomen door de rebellen! Hij zal komen. Daar is uw zoon. Heb ik goed gewerkt? Het is ook een beetje mijn kind, niet? Hij komt vanavond, nietwaar, wanneer ik bij de oudjes zal zijn?  
(*Jonathan haalt de bokaal vanonder de kolen.*)  
Dank u wel voor de fles op de grond. Ik had wel gesnapt dat ze van u kwam. Voor het ogenblik is hij eenvoudig gekleed, maar zijn vader zal terugkomen uit de kolonies met volle koffers. Dan zal het kind uitgedost worden zoals in begoede families. (*Jonathan doet zijn pet af.*)  
De bokaal is leeg. (*Hij wil hem kapotgooien.*)

**Grégoire** Let op, je zal die moeten vullen voor je kinderen.

(*Einde van de flash-back. Een zaal in de fabriek Empyrex. Een prikbord vol met*

*telegrammen. met moties. Leuzen, spandoeken. Een bank.*)

**Jonathan** Je had me over jezelf kunnen spreken. Een arbeiderszoon, ik wist wat dat was. Maar een arbeider?

**Grégoire** Doe niet zo stom. Iedereen weet wat we zijn. Ze kennen onze tapijten met bloemmotieven, onze vogels in aardewerk, onze slechte schilderijen, onze kipperennen. Iedereen spreekt erover. Ze beklagen ons, ze haten ons. Dat weet je heel goed.

**Jonathan** Je sprak me nooit over jouw beroep.

**Grégoire** Ik heb je mijn mijnwerkerslamp gegeven.

**Jonathan** Ik heb nooit je mijn gezien.

**Grégoire** Wij verbergen dat allemaal voor onze kinderen, dat is normaal.

**Jonathan** Alles doen om niet te worden zoals jij.  
(*Flash-back van de koningskwesie, 1950. In Alices tuintje, 26 jaar vroeger. Een zomermorgen. Alice en Lydie hangen de was uit.*)

**Alice** Wat een mooie dag. Halfweg de eeuw, halfweg het jaar, halfweg de dag. De koning is afgetreden. Het hele land heeft gebeefd. Met tien op een rij zijn de arbeiders door de straten opgestapt.

**Lydie** Het koninklijk paleis werd bijna opgeblazen. De schande is witgewassen. (*Men hoort mannen lachen.*)

**Alice** De mannen zijn opgetogen.

**Lydie** Hun woede is niet helemaal uitgedoofd.

**Alice** Er zijn nogal wat sabotages gepleegd. De rails vlogen omhoog als strohalmen.

**Jonathan** Wat is er gebeurd?

**Lydie** De rijkswachters hebben geschoten in Grâce-Berleur. Drie arbeiders zijn omgekomen in volle zoon.

**Alice** Studeren, Jonathan. Geen vragen stellen.  
(*Tot Lydie.*) Gewoonlijk steekt Grégoire een handje toe bij de was.

**Lydie** Wat bent u mooi in de zoon. Zo heb ik u nog nooit eerder gezien.

**Alice** De oorlog is voorbij. De mooie jaren zijn aangebroken.

**Lydie** We hebben een nieuwe koning.

**Alice** Wel wat jong om dat beroep uit te oefenen.

**Jonathan** Waarom is er een nieuwe koning?

**Notarisvrouw** De koning is dood. Leve de koning!

**Alice** De mannen zijn laat thuisgekomen deze morgen; ze hebben gedronken.

**Lydie** Je zou je afvragen wat ze uitspoken.

**Alice** Ze laten onstekers uit de kolenmijn ontploffen om zich te vermaken. Die welke niet gediend hebben bij de sabotages.

**Jonathan** Ik zou bij hen willen zijn.

**Alice** Naar je kamer jij. Je hebt een overgangsexamen.

**Notarisvrouw** Het zullen altijd grote kinderen zijn. Jij zult een man worden. Laat ze van hun overwinninkje genieten: prinszen zijn eeuwig. Mannen, je zal er nog genoeg leren kennen. Wanneer je zal rondreizen in gezelschap van de mannen van dit land. Neem geen vrede met de laag-bij-de-grondse spelletjes. Kijk uit vanop je balkon. Op een dag zal je spreken.  
(*Vanachter de was duiken Grégoire en mijnwerkers op, met ontbloot bovenlijf. Ze laten onstekers ontploffen. Achtervolging.*)

**Alice** Help!

**Lydie** Onze was!

**Grégoire** We zijn het land aan het witwassen.

**Jonathan** Wat zijn ze grappig. Ze lijken een gemeenschappelijk doelwit te hebben. Ik wil met jullie leven. Ik wil loodgieter worden.

**Notarisvrouw** Blijf in de schaduw. De zoon komt de huid van de meesters niet ten goede.  
(*Einde van de flash-back.*)

**Grégoire** Je was zo jong toen.

**Jonathan** Dat is geen antwoord.

**Grégoire** Jou meesleuren door de straten zou gevaarlijk geweest zijn.

**Jonathan** Ja. Dat heb ik vernomen uit de boeken. Later. Maar het was niet gevaarlijk voetzoekers rond te strooien in de zoon.

**Grégoire** Toen je arbeiderszoon werd, wist ik dat ik een arbeider was. Ik had dat uit jouw mond vernomen. Onmogelijk er nog aan te ontkomen. Ik stond op, ging naar beneden in de keuken, ik zag je zitten, gebogen over je boeken. Krak! Toen zei ik tegen mezelf: "Opgelet, Grégoire, je bent een arbeider." Soms, in een vreemde stad, de handen verborgen achter mijn rug, had ik voor iemand anders kunnen doorgaan. "Nou, mijnheer, ik had u verward met..." Bij jou, in de keuken, was dat onmogelijk. Hoe meer je studeerde, hoe meer ik mij arbeider voelde. Geen sprake van om nog langer verstoppertje te spelen.

**Jonathan** Om op de handen te lopen. (*Een poos.*)

**Jonathan** Toen je mijn huistaken ondertekende?

**Grégoire** Wat schrijft hij toch mooi. Al die mooie woorden. En de gedichten die hij voordraagt op zijn kamer. Zelfs als hij tegen zichzelf spreekt, spreekt hij mooi.

**Jonathan** Praatte ik bij mezelf?

**Grégoire** Uren aan een stuk. Ik luisterde. Jouw stem.

**Jonathan** Dat herinner ik me ook: plots kon ik niets meer met mijn handen aanvangen.

**Grégoire** En je ogen... Ik keek mezelf aan in de spiegel, ik had twee ogen. Mijn kameraden ook, natuurlijk. Jij had iets méér. Een blik. Nietwaar? Wij hebben geen blik.

**Jonathan** (*Tikkend op zijn schrijfmachine.*) Vermits de toestand van jullie onderneming almaar bedreigder wordt, werd er een steuncomité op de been gebracht in het zuiden van de provincie. Er zullen verscheidene afvaardigingen gestuurd worden in de komende dagen. Een strijdfonds werd aangelegd waarvan de eerste bedragen aangebracht zullen worden door kameraad Jonathan Busiaux...

**Grégoire** Laten de arbeiders jou hier binnen?

**Jonathan** Ja.

**Grégoire** Kijken hun ogen niet opzij als je aan het spreken bent?

**Jonathan** Neen.

**Grégoire** Betuigen jullie vaak jullie solidariteit met de werkers, jullie intellectuelen?

**Jonathan** Wanneer het mogelijk is.

**Grégoire** Goed zo.

**Jonathan** Als je wil.

**Grégoire** Zie je, ik heb het je altijd gezegd: "Jonathan, doe niet aan politiek. Arbeiders zijn ondankbaar. Zij wantrouwen jullie, jullie mooie maniertjes, jullie manier van spreken." En zeggen dat, wanneer ik je verlaten heb, je een beloftevolle leraar was. (*Flash-back van het oudercontact: de voorbereiding van Jonathan. Alice, Suzanne, de notarisvrouw.*)

**Suzanne** (*Roepend.*) Jonathan, het is tijd!  
(*Jonathan verschijnt als een perfecte leraar uitgedost.*)

**Suzanne** Wat ben je mooi. Laat mij jou bekijken.

**Alice** Je vader zou trots zijn als hij je zag. Eén jaar reeds, dat hij ons heeft verlaten.

**Suzanne** Vergeet je jas niet dicht te knopen. Je directeur zal je geen opmerkingen moeten maken.

**Alice** Geen enkel vlekje.

**Suzanne** Je gelijkt tenminste niet op sommige van je collega's die naar school gaan alsof ze in de tuin gingen werken. Wees goed. Het is zijn eerste oudercontact.

**Notarisvrouw** Je bent een leidersfiguur. De broodjes zijn gebakken. Zij die wisten weten. Zij die niet wisten zullen nooit iets weten; men kan hun niets leren. Je adem ruikt fris. Je zakdoek is proper. Je boekentas geboend: een juweeltje. Je puntenboekje? Ja. Vervaarlijk leraarsboekje, hoeveel vreugdes, hoeveel traantjes stellen die kolommetjes niet voor! Eenvoudige rekenkunde: de Rubicon van de